

سر آغاز بیداری

جریان شناسی سیاسی عصر حیات
شهید سید مصطفی، روح کمره
(پدر امام خمینی (ره))

سرشناسه	: بهاروند احمدی، ابوذر، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: سرآغاز بیداری: جریان‌شناسی سیاسی عصر حیات شهید سید مصطفی، مجتهد کمره (پدر امام خمینی (ره)) / تألیف ابوذر بهارونداحمدی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۱ص.
شابک	: 978-964-10-2827-7
نوع سند	: کتاب
موضوع	: فقه
زبان	: مجتهد کمره، سیدمصطفی، ۱۲۷۸ - ۱۳۲۰ ق.
موضوع	: شیعه -- تاریخ -- فلسفه
موضوع	: تجدد -- ایران
موضوع	: اسلام -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق. -- روحانیت
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی. سازمان چاپ و انتشارات
رده بندی کنگره	: DSR۱۳۰۳۰۹۱۰۳
رده بندی دیویی	: ۷۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۴۸۰۵۰۸

عنوان کتاب: سرآغاز بیداری

تألیف: ابوذر بهاروند احمدی

چاپ اول: ۱۳۹۳

شمارگان: ۳۰۰۰

ناشر: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی با همکاری واحد خمیر

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

ISBN: 978-964-10-2827-7

شابک:

قیمت: ۷۵۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۱۲	مقدمه
۱۶	فصل اول: فلسفه تاریخ شیعی
۱۷	(۱) مبانی فلسفه تاریخ شیعی
۱۷	(۱-۱) ضرورت فلسفه تاریخ: مبنای تفکر شیعی
۲۱	(۱-۱-۱) امام علیها السلام: محور تکامل عالم
۲۲	(۱-۱-۲) تعریف فلسفه تاریخ
۲۳	(۱-۱-۳) مبانی حاکم بر فلسفه تاریخ
۲۳	(۱-۳-۱-۱) واقعی (نه اعتباری) بودن تاریخ
۲۴	(۱-۳-۱-۲) مسبوق به عوامل بودن تاریخ
۲۵	(۱-۳-۱-۳) تطور تاریخ و غایت‌مندی آن
۲۵	(۱-۳-۱-۴) تأثیر فلسفه خلقت بر فلسفه تاریخ
۲۶	(۲-۱) تاریخ بستر تکامل جوامع انسانی
۲۶	(۱-۲-۱) ارائه فلسفه تاریخی بر مبنای دینی
۲۶	(۲-۲-۱) حس و عقل خود بنیاد بازیگر اصلی در شب تاریخ
۳۰	(۳-۲-۱) روح و شهود ویژگی روز مشعشع تاریخ
۳۰	(۴-۱) عصر ظهور و ویژگی‌های آن
۳۰	(۱-۳-۱) غلبه پذیرش ولایت معصومین (علیهم‌السلام)

- ۳۱ (۲-۳-۱) انسان عصر ظهور همان آرمان نسل اولیاء
- ۳۲ (۳-۳-۱) تکامل نظام نیاز و ارضا در جامعه آخر الزمان
- ۳۳ (۴-۳-۱) تحصیلات عالی جامعه مؤمنین در کسب کمال عقل
- ۳۴ (۵-۳-۱) تهذیب روابط و مناسبات اجتماعی
- ۳۵ (۶-۳-۱) تعاریف جدید از زیباییشناسی و عدالت
- ۳۵ (۷-۳-۱) بیان سه سرفصل اصلی برای تاریخ
- ۳۶ (۱-۷-۳) وجود نظام‌های الهی، التقاطی و الحادی در هر
- ۳۷ دوره تاریخ
- ۳۸ (۲-۷-۳) بیان معجزات و امتحانات حسی به عنوان ویژگی
- دوره اول تاریخ
- ۳۸ (۲-۷-۳) بیان معجزات و امتحانات عقلانی به عنوان ویژگی
- دوره دوم تاریخ
- ۳۹ (۴-۷-۳) بیان معجزات و امتحانات روحی و شهودی به
- عنوان ویژگی دوره سوم تاریخ
- ۴۰ (۴-۱) اهداف دوره‌های تاریخ
- ۴۰ (۱-۴-۱) تکامل دین، هدف دوره اول تاریخ
- ۴۱ (۲-۴-۱) شناخت صاحبان دین، هدف دوم تاریخ
- ۴۱ (۳-۴-۱) غلبه مؤمنان در دوره سوم تاریخ
- ۴۱ (۵-۱) بیان دوران کودکی، بلوغ و کمال به عنوان دوره‌های
- درونی هریک از دوران تاریخی
- ۴۲ (۶-۱) جمع‌بندی، تبیین جایگاه شهید سید مصطفی
- مجتهد کمره

فصل دوم جریان اسلام‌گرایان

۴۷

(۲) جریان اسلام‌گرایی

۵۰

(۱-۲) شخصیت‌های اسلام‌گرا

۵۱	۱-۱-۲) شیخ فضل الله نوری
۵۵	۲-۱-۲) آیت الله العظمی حاج شیخ میرزای شیرازی
۵۷	۳-۱-۲) آیت الله سید علی اکبر فال اسیری
۵۹	۴-۱-۲) آیت الله حاج ملاعلی کتبی
۶۰	۲-۲) برخی وقایع مرتبط با جریان اسلام خواهان
۶۱	۱-۲-۲) زمینه سازی مشروطیت
۶۵	۲-۲-۲) تقی زاده و مشروطیت
۶۹	فصل سوم: تجددگرایی
۷۱	۳) تجددگرایی
۷۱	۱-۳) بررسی اسلام و تجددگرایان
۷۲	۱-۱-۳) مبانی فکری
۷۳	۲-۱-۳) رویکرد تجددگرایان در برابر عناصر فکری
۷۴	۳-۱-۳) عوامل مؤثر بر شکل گیری جریان تجددگرایی
۷۷	۲-۳) افراد اثرگذار جریان تجددگرایی
۷۸	۳-۳) وقایع و پدیده های مرتبط با جریان تجددگرایی
۹۱	فصل چهارم: جمع بین اسلام و تجدد
۹۳	۴) جمع بین اسلام و تجدد
۹۳	۱-۴) بیان کلیات دیدگاه
۹۴	۲-۴) چهره های شاخص این جریان فکری
۹۴	۱-۲-۴) بررسی آراء میرزا تقی خان امیرکبیر
۹۴	۲-۲-۴) بررسی آراء سید جمال الدین اسدآبادی
۱۰۴	۳-۴) وقایع مرتبط با این دیدگاه
۱۰۵	۱-۳-۴) تأسیس دارالفنون
۱۰۵	۲-۳-۴) پان اسلامیسم یا اتحاد اسلام

فصل پنجم

جایگاه اجتماعی-سیاسی شهید سید مصطفی مجتهد کمره ۱۰۹

۱۱۱ (۵) بررسی جایگاه اجتماعی مجتهد کمره

۱۱۳ (۱-۵) مختصری از زند گینامه

۱۱۴ (۱-۱-۵) جغرافیای خمین

۱۱۷ (۲-۵) شخصیت شناسی شهید سید مصطفی مجتهد کمره

۱۱۷ (۱-۲-۵) تحصیلات

۱۱۷ (۱-۲-۵) جایگاه شهید سید مصطفی در منطقه

۱۲۶ (۱-۵) اوضاع سیاسی در منطقه خمین

۱۲۸ (۱-۳-۵) موضع گیری و فعالیت های سیاسی حاج آقا مصطفی در منطقه

مقدمه

فراز و نشیب‌های تاریخ ایران در اتفاقات جهانی اثرگذاری فراوانی داشته است. این سهم تأثیر در دوره‌هایی بیشتر بوده مانند عصری که به واسطه وسعت کشور و سطوح سیاسی، اثرگذاری آن نمود بیشتری داشته است. یکی دیگر از مواقعی که دایره تأثیرگذاری ایران را بر فرهنگ و سیاست جهانی بیشتر نموده است، وقوع انقلاب اسلامی است.

فرهنگ متعالی، گمشده انسان معاصر است که در سیطره تهاجم فرهنگ خودخواسته مادی، محدود و مبتذل شده است. ندای رسای فرهنگ انقلاب اسلامی و تفاوت آن با نظمی نوین که تفکر ماده‌پرستی نهاده‌ینه شده بود، آغازگر تحولی عظیم در تمدن نوین ایران است.

در این نگاره سعی بر این است، عصر مردی گمنام در تاریخ بررسی شود که تفکرات او و اجدادش اثرگذاری مستقیم بر امام خمینی (ره) و ایجاد انقلاب اسلامی، داشته است. شهید سید مصطفی مجتهد که نامی کمتر شناخته شده است در حالی که فرزندش، یکی از شناخته شده ترین افراد عصر حاضر است. لازم به ذکر است که این کتاب بیشتر نظر به تحولات و رخدادهای حیات ایشان - که دوره تأثیرگذار و پرفراز و نشیبی از تاریخ است- دارد، در سایر کتب منتشره کنگره چشمه آفتاب (بزرگداشت مجتهد کمره پدر امام خمینی (ره)) زندگی‌نامه و خاندان ایشان به تفصیل ذکر شده که علاقه‌مندان جهت اطلاعات بیشتر می‌توانند از این آثار بهره بگیرند.

اما هدف از تألیف این کتاب، بررسی جریان‌های سیاسی-اجتماعی فعال در عصر ناصری با تأکید بر فعالیت‌های علمای شیعه است. مجاهدت‌های این عالم شهید و سایر فعالان سیاسی و اجتماعی بود که فضای جامعه را آماده تغییرات تاریخی بعدی نمود، به شکلی که با فاصله‌ای نزدیک انقلاب مشروطه شکل گرفت و بعد آن نیز ختم به انقلاب اسلامی ایران گردید.

نکته‌ای که باید به آن دقت کرد این است که نگاه به تاریخ باید چگونه باشد و براساس چه نگاهی به اتفاقات تاریخی نگریست. شناخت موفقیت‌های تاریخی هنگامی مشخص می‌شود که جایگاه آن در فلسفه تاریخ، تاریخی دیده شود و صرفاً بررسی مقطعی از زمان نباشد. برای آنکه جایگاه مجاهدانی چون شهید به نظر می‌رسد ارائه فضایی برای تفکر تاریخی و دیدن جایگاه علمایی همچون ایشان در این نگاه فلسفی تاریخی فضای فهم شخصیت شهید سید مصطفی، مجتهد کمره (رضوان‌الله تعالی علیه) را بیشتر نمایان می‌کند.

در فصل آخر کتاب، با زاویه دید دیگری، به این شهید بزرگوار و ثمرات وجودی ایشان در عصر کوتاهش بیشتر پرداخته می‌شود. اما عصر حیات ایشان به واسطه آنکه ختم به انقلاب مشروطه و در نهایت انقلاب اسلامی ایران شد یقیناً برآرزوی بیداری ملت ایران و در آینده، بیداری تمامی ملت‌های جهان خواهد بود.

همان‌طور که بیان شد اهمیت این دوران از تحولات سیاسی ایران به این دلیل است که شروع تغییراتی است با ویژگی‌های قابل توجه :

اولاً، نقش نیروهای فکری داخلی در تحولات، نقشی محوری است. این نکته از این جهت اهمیت دارد که در سال‌های متمادی پیش از آن اگر تحولاتی در کشور اتفاق می‌افتاد، بدون اثر یک‌پارچه داخلی، ولو عارضی، بوده است. اما در این دوران شروع دوباره‌ای است برای یک نگرش جدی ایرانیان بر سرنوشت خویش. هرچند در این بین کسانی که بر مردم‌خواهی نقش خود را از غرب یا شرق می‌گرفتند کم نبودند؛ به صرفاً احداث دستورالعمل‌ها نبوده است، بلکه با پذیرش و فهم مبادی و آثار آن شرکت سعی بر پیاده‌سازی آن داشته‌اند. البته عده‌ای از متفکران بوده‌اند که جد بر ایجاد فرآیندی برای احصاء و پیاده‌سازی تمدن ایرانی اصرار داشته و در مباحث خود به این مقوله پرداخته‌اند. ایشان سعی بر آن داشته‌اند که در تحول پیش روی خود، وام‌دار تفکری خارج از فرهنگ و دین بوم ایران

نباشند. به هر حال نکته اصلی که ما بر آن اشاره داریم این است که آغاز تحولات بعدی تاریخ ایران از این عصر نشأت می گیرد و ویژگی اصلی این عصر نیز ورود متفکرانه روشنفکران در تحولات سیاسی کشور است. ثانیا اثر گذاری و حضور علمای دینی در این عصر به مراتب بیشتر از دوران های گذشته و ورود متعدد و نافذ علمای دین در این زمان با ویژگی بیان شده در قسمت اول، بیشتر گردیده است.

ثالثا، به همراه تحول در سطح متفکرین، حضور اجتماعی و تأثیرگذار مردمی نیز در این دوران رو به فزونی بوده است. همراهی مردم در تحولات اجتماعی حضور سیاسی جمعی و میل به ایجاد تحول در افکار عمومی، بیشتر تحول سازنده در کل ساختار اجتماعی است. بیشترین خواستی که مردم در این عصر می خواستند، توسعه و پیشرفت کشور و خروج از فضای تاریکی و حاکم بر جامعه بوده است.

به هر حال این سه مرحله اصلی و سایر اقدامات و اندیشه هایی که بین خواص و عوامل جامعه ایجاد شده بود، جای شکی باقی نمی گذارد که این دوران، راهی نو اما صولانی را پس روی مسلمانان ایران زمین، باز نموده است که لازم است بیشتر به یاد گرفته شود. عمدتا در پرداختن به سال های اخیر تاریخ ایران به اتفاق مهمی به پرداخته شده است، که بسیار مهم نیز هست، اما اینکه ریشه انقلاب مشروطه در کجا قرار دارد؛ نیاز به واکاوی بیشتر دوران قبل از آن داریم یعنی همین برهه ای که مد نظر در این کتاب بوده است.

نکته مهم دیگری که به آن نیز اشاره می شود عصر زندگی مجتهد شهید است که با توجه به اینکه عمر زیادی نداشته اند اما در حوزه منطقه ای صاحب تأثیرات قابل توجهی بوده اند. دوران حیات ایشان با وفات با دو پادشاه قاجار یعنی ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه است. ما در این دوران خصوصا دوران چهل ساله حیات شهید سید مصطفی و شهادت جرات سیاسی در ایران آن زمان نیز پرداخته خواهد شد.

فصل اول کتاب همانطور که بیان شده به واسطه اهمیت فلسفه تاریخ» به این موضوع پرداخته شده و جایگاه زمان مد نظر ما نیز در مسیر مورد بحث اجمالی قرار گرفته است.

فصل های دوم تا چهارم کتاب با توجه به جریان شناسی صورت پذیرفته به سه جریان سیاسی مد نظر پرداخته شده است.

فصل آخر کتاب نیز به زندگی سیاسی شهید سید مصطفی، مجتهد
کمره پرداخته می‌شود.

در پایان از پیگیری های مشفقانه استاد ارجمند جناب آقای دکتر
حسین خسروی، ریاست دانشگاه آزاد اسلامی خمین و دبیر علمی کنگره
بزرگداشت این مجتهد شهید، کمال تشکر را داشته و امید که نگاره حاضر،
مورد توجه و رضایت مخاطبین قرار گیرد.

والسلام

اردیبهشت ماه ۱۳۹۳

www.ketab.ir